

BİRİNCİ HAÇLI SEFERİ'NE KATILAN ASİLLER ARASINDA CEREYAN
EDEN MÜCADELELER

*Mehmet ERSAN**

ÖZET

Avrupalılar, I. Haçlı Seferini, Kutsal Toprakları geri almak ve Türklerin hakimiyeti altına giren Doğu'daki Hristiyan kardeşlerini kurtarmak parolasıyla başlatmışlardır.

Sefer, Türk-İslâm dünyasında hakimiyet mücadelelerinin sürüp gittiği bir dönemde başlamıştır. Ancak Haçlı ordusunda da benzer bir durum söz konusudur. Yüz binlerle ifade edilen Haçlı ordusunda hemen herkesin itaat edebileceği bir lider bulunmamakta, sefere komuta eden dük ve kontlar ise kendilerine menfaat temin etmek gayreti içindedir.

Bu makalede, 1096 yılında başlayan I. Haçlı seferi sırasında ve 1144'de Urfa'nın fethine kadar geçen süreçte, Haçlı dük ve kontları arasında zamanla düşmanlığa varan çatışmalar ve sonuçlarına temas edilmektedir.

Anahtar Kelimeler

Baudouin, Bohemund, Tankred, Haçlı, Urfa Kontluğu, Antakya Princepsliği

Papa II. Urbanus'un çabalarının sonucu olarak 1096 yılında başlayan ve yüz binlerce insanın katıldığı I. Haçlı Seferine, Avrupa'nın farklı bölgelelerinden olup Türklerden ele geçirilecek yerlerde hakimiyet kurma düşüncesi taşıyan soylular komuta etmiştir. Yüz binlerle ifade edilen haçlı ordusunda, hemen herkesin itaat edebileceği bir liderin bulunmayışı, bilhassa ele geçirilen şehir ve kalelerin kime bırakılacağı konusunda, kendine menfaat temin etmek amacıyla sefere karar veren haçlı reisleri arasındaki çatışmaları kaçınılmaz kılmıştır. Esasen Haçlı ordusuna komuta eden ve seferin seyrinde önemli rolleri olan Aşağı Lorraine dükü Godefroi de Bouillon, Güney Fransa'dan kont Raimond de Toulouse ve İtalya Normanları'ndan Bohemund, İstanbul'da imparator Alexios Komnenos ile yaptıkları görüşmelerde Haçlı ordusunun komutanı olma imtiyazını elde etmek gayretine

* Yard. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

girmekle, seferin ilerleyen safhalarında haçlı reisleri arasında çatışmanın kaçınılmaz olduğunun ilk işaretlerini vermişlerdir.

Bu yazıda, Büyük Selçuklu Devleti'nde Berkyaruk ile Muhammed Tapar arasında hakimiyet mücadelesinin yaşandığı¹, Suriye ve Irak'ta da Selçuklu melikleri ve emirler arasında birbirine karşı güvensizliğin ve üstünlük kurma gayretlerinin devam ettiği, yani Türk-İslam dünyasında otorite boşluğunun bulunduğu bir dönemde vukubulan Birinci Haçlı Seferi sırasında ve 1144'te Urfa'nın fethine kadar geçen süreçte, haçlı reisleri arasında zamanla düşmanlığa varan çatışmalar ile bunların sonuçları değerlendirilecektir.

Bilindiği gibi; 1096 yazında Avrupa'nın muhtelif bölgelerinden kontların ve duklerin önderliğinde harekete geçen Haçlı orduları, 1097 ilkbaharında İstanbul'da birleşmiş ve Anadolu'ya geçmiştir. Haziran 1097'de İznik'in Bizans'a teslim olmasından sonra, Eskişehir ve Konya'dan geçerek Ereğli'ye ulaşan ana Haçlı ordusu, bundan sonra takip edilecek güzergâh hususunu tartışıp Kayseri, Komana (Şar), Göksun ve Maraş üzerinden Antakya'ya ulaşma kararı alınca, Bohemond'un yeğeni Tankred ile Godefroi'nin kardeşi Baudouin ana Haçlı ordusundan ayrılarak, o sırada Türkiye Selçuklularının hakimiyetinde bulunan ve ahalisini Ermeniler ile Bizanslıların oluşturduğu, dostça karşılanacaklarını ve devlet kurmak için pek güçlük çekmeyeceklerini düşündükleri Çukurova'ya gitme kararı almışlardır. Ermeniler ile temas halinde olduğu anlaşılan² Tankred, bu kararı alırken, ana Haçlı ordusuyla birlikte yola devam ettiği takdirde kendisine bir hakimiyet sahası bulamayacağını veya bu iş için çok çaba sarfetmesi gerektiğini de göz önünde tutmuş olmalıdır.

¹ I. Haçlı Seferi başladığında Büyük Selçuklu Devleti'nin içinde bulunduğu durum ve Berkyaruk ile Muhammed Tapar arasında yaşanan hakimiyet mücadelesiyle ilgili olarak bkz. Erdoğan Merçil, "Haçlı Seferleri Sırasında Büyük Selçuklu Devletinin Durumu", *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu 23-25 Haziran 1997, İstanbul*, Ankara 1999, s. 83-98; Abdülkerim Özaydın, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi (498-511/1105-1118)*, Ankara 1990, s. 12 vd.

² Albertus Aquensis, *Liber Christianae Expeditionis pro Ereptione et Restitutione Sancte Hierosolymitanae Ecclesiae*, Almanca ter., H. Hefele, *Geschichte des ersten Kreuzzuges*, I, Jena 1923, s. 95.

Diğer taraftan İznik'te tanıştığı ve maiyetine aldığı Bagrat adındaki bir Ermeni'den, Ermeniler ve Ermeniler'in Anadolu'da yaşadığı bölgeler hakkında gerekli malumatı aldığı görülen Baudouin'in, Haçlı orduları güzergâhında bulunan Ermeniler'le bağlantı kurmak ve bunların yaşadığı topraklar üzerinde hakimiyet sahası elde etmek fikrinde olduğu anlaşılmaktadır. Bundan dolayı kendisinden önce başka bir Haçlı reisinin, Ermeni ahali ile münasebet kurup onların güvenini kazanmasının önüne geçmek istediğinden aynı bölgeye gitmeye karar vermiştir³.

Ana Haçlı ordusundan ayrıldıktan sonra farklı yollar takip ederek Çukurova'ya giren Tankred ile Baudouin Tarsus önlerine gelmişlerdir. Türk garnizonunun geceleyin şehri terk etmesinden sonra⁴, buraya sahip olmak için taraflar arasında şiddetli tartışmalar başlamıştır⁵. Tankred, Baudouin'in sayıca üstün olan kuvvetleri karşısında bir vuruşmaya cesaret edememiş ve 22 Eylül'de Tarsus önlerinden ayrılarak Adana'ya hareket etmiştir⁶. Ertesi gün, ana Haçlı ordusundan Tankred'e yardım için gönderilen Normanlar'a mensup 300 haçlı askeri Tarsus önlerine ulaştığında, Tankred'e yardım için geldiklerinden dolayı, bütün yalvarıp yakarmalarına rağmen Baudouin tarafından şehre sokulmamışlardır. Dışarıda kalan bu Haçlı askerleri, daha önce Tarsus'u terk etmiş olan Türkler tarafından, geceleyin bir baskına uğratılarak tamamen kılıçtan geçirilmiştir⁷. Tarsus'tan ayrıldıktan sonra önce Adana, ardından da Misis'e gelen Tankred, öldürülen 300 Norman'ın intikamını almak için, kendisini takip eden Baudouin'in karargâhına bir saldırı düzenlemiş, fakat başarılı olamayarak geri çekilmek zorunda kalmıştır. Ertesi gün, umumî istek üzerine taraflar arasında barış yapılmış ve alınan tut-

³ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 108; Işın Demirkent, *Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118)*, I, Ankara 1990, s. 4 vd.

⁴ Radulfus Cadomensis, "Gesta Tancredi in expeditione Hierosoymitana", *R. H. C.*, occ. III, XXXVIII, s. 633; R. Röchricht, *Geschichte des ersten Kreuzzuges*, Innsbruck 1901, s. 97.

⁵ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 98.

⁶ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 98; P. Gindler, *Graf Balduin I. von Edessa*, Halle 1901, s. 22.

⁷ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 101; René Grousset, *Histoire des croisades et du royaume franc de Jerusalem*, I, Paris 1934, s. 46 vd.; Stevan Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, Türkçe ter. Fikret İşıltan, 2. Baskı, Ankara 1989, s.152.

saklar değiştirilmiştir⁸. Gelişen bu olaylardan sonra bölge halkının gözünde itibarı zedelenen her iki Haçlı reisi de Çukurova'dan ayrılmışlardır. Baudouin ile Tankred'in Çukurova'yı elde etmek için mücadeleye girişmesiyle, haçlı reisleri arasındaki çatışmalar fiilen başlamıştır⁹.

21 Ekim 1097'de Antakya önlerine ulaşan haçlı ordusunda, ele geçirildiği takdirde şehrin kime bırakılacağı konusu daha kuşatma devam ederken başlamıştır. Şehrin hakimi olmayı kafasına koyan ve bunun için planlar yapan Bohemund, Antakya'nın kendi hakimiyetine bırakılmaması halinde ülkesine döneceği söylentisini yayarak ordu mensuplarını kazanmaya çalışırken¹⁰, Bohemund'dan nefret eden ve kendine rakip olarak gören Raymond de Toulouse, ona karşı çıkmıştır. Haçlı reisleri arasında yapılan şiddetli tartışmalardan sonra, Raymond de Toulouse'un itirazlarına rağmen, Bizans İmparatoru'nun gelmemesi ve Bohemund'un birliklerinin şehre giren ilk birlikler olması halinde, şehrin Bohemund'a bırakılması hususunda anlaşmaya varmışlardır¹¹. Varılan bu anlaşmadan sonra, Antakya'da yaşayan Ermeni dönmesi Firuz ile bağlantı kuran ve bunu diğer haçlı reislerinden gizleyen Bohemund, Firuz'un yardımıyla Antakya surlarından içeri giren ilk birlik olmayı başarmış, iç kale hariç, 3 Haziran 1098'de Antakya Haçlıların eline geçmiştir¹².

⁸ Albertus, *a.g.e.*, I, 106 vd; Radulfus, *a.g.e.*, XLIII-XLIV, s. 638 vd.

⁹ Geniş bilgi için bkz. Mehmet Ersan, "I. Haçlı seferi Sırasında Kilikya (Çukurova)'nın Haçlıların Eline Geçmesi", *Haçlı Seferleri ve XI. Asırdan Günümüze Haçlı Ruhu Semineri 26-27 Mayıs 1997 Bildiriler*, İstanbul 1998, ss.65-72.

¹⁰ Raimundus Aguilers, *Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem*, İngilizce terc., John Hugh Hill ve Laurita L. Hill, Philadelphia 1968, s. 35; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 173.

¹¹ *Gesta Francorum et Aliorum Hierosolimitanorum*, neşr ve İngilizce ter. Rosalind Hill, *The Deeds of the Franks and the other Pilgrims to Jerusalem*, London 1962, s. 43 vd; Raimundus, *a.g.e.*, s. 37; Anna Komnena, *Alexiad*, Türkçe ter. Bilge Umar, İstanbul 1996, s. 342 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 177.

¹² *Gesta Francorum*, İng. ter., s. 44 vd.; Raimundus, *a.g.e.*, s. 48; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil fi'l-Tarih*, X, neşr, C. J. Tornberg, Beyrut 1966, s. 274 vd.; Türkçe terc. Abdülkerim Özaydın, İstanbul 1987, s. 229; Komnena, *a.g.e.*, 334 vd.; Urfalı Mateos, *Vekayinâme*, Türkçe ter. Hrant D. Andreasyan, *Urfalı Mateos Vekayi-Nâmesi (952-1136) ve Papaz Grigor'un Zeyli (1136-1162)*, 2. Baskı, Ankara 1987, s. 196 vd.; Süryani Keşiş Mihail, *Vekayinâme*, II, Türkçe terc. H. D. Andreasyan, (Türk Tarih Kurumu'nda Basılmamış nüsha), s. 41; Gregory Abû'l-Farac (Bar Hebraeus), *Abû'l-Farac Tarihi*, II, Türkçe terc.

Haçlılar üzerine gönderilen Selçuklu ordusunun komutanı Kürboğa, 5 Haziran 1098'de başlattığı kuşatma sırasında iç kalenin müdafasını yürüten Şemsüddeve'nin yerine, Ahmed b. Mervan'ı göreve getirmiştir. Ahmed b. Mervan ile bağlantı kuran Bohemund, Haçlıların galibiyeti halinde iç kalenin kendisine teslimi hususunda bir anlaşma yapmış¹³, 28 Haziran 1098'de Selçuklu ordusunun mağlup olmasıyla¹⁴ iç kaleyi teslim alıp, Antakya'ya hakim olma planını gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Türk ordusunun Haçlılar karşısında mağlup olup geri çekildiği, Büyük Selçuklu Devleti'nde hakimiyet mücadelesinin devam ettiği ve Türk-İslâm dünyasının, Haçlı Seferinin doğurabileceği vehameti henüz farketmediği bir ortamda, Haçlı reislerinin Kudüs'e doğru yollarına devam etmek yerine, ayrı gruplar halinde civar bölgelere saldırılar düzenleyip, ganimet elde etmeye çalışarak vakit geçirdikleri görülür. Bu arada Antakya'nın kime bırakılacağı meselesi, haçlı ileri gelenleri arasında halledilmesi gereken önemli bir sorun olarak durmaktadır. Nihayet 5 Kasım 1098'de Antakya'da toplanan Haçlı reisleri bu meseleyi ele almışlardır. Şehrin ele geçirilmesindeki katkısından dolayı Bohemund'un; kendisinden başka herkesin İmparatora vasallık yemini ettiğini ileri sürerek Raymond'un, Antakya'nın idaresini bırakılmasını ısrarla talep etmeleri, tarafları neredeyse bir silahlı çatışma noktasına getirmiştir. Nihayet yapılan görüşmelerden sonra iç kale ile şehrin dörtte üçünün Bohemund'a, kalan kısmın da Raymond'a bırakılması kararına varılıp geçici bir çözüm yolu bulunmuştur¹⁵.

Ömer Rıza Doğrul, Ankara 1950, s. 339 vd.; Ralph Bailey Yewdale, *Bohemund I, Prince of Antioch*, Princeton 1924, s. 66 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, 177 vd.

¹³ *Gesta Francorum*, 71; Raimundus, *a.g.e.*, s. 65; Runciman, *a.g.e.*, I, 191.

¹⁴ Selçuklu ordusunun durumu ve Kürboğa'nın tutumu için bkz. İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, 276 vd.; Türkçe terc. 230 vd.; Ayrıca, Ali Sevim, "Haleb Selçuklu Melikliği Fahrü'l-Mülük Rıdvan Devri (Nisan 1095-Aralık 1113)", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, II, Ankara 1971, s. 27 vd.

¹⁵ *Gesta Francorum*, 76; Willermus Tyrensis, *Historia rerum in partibus transmarinis gestarum*, Almanca terc. E. ve R. Kausler, *Geschichte der Kreuzzüge und Königreichs Jerusalem*, 2. Baskı, Stuttgart 1844, s.152 vd., 163 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 199; Yewdale, *a.g.e.*, s. 74 vd.

Ancak haçlı ordusuna hükmetmek duygusundan kaynaklanan düşünce farklılığı ve kıskançlık Bohemund ile Raymond arasında düşmanlığa dönüşmüş, bu durum Haçlı reisleri arasındaki çekişme dolayısıyla Kudüs'e yürüme kararının verilmemesinden sıkılan ve sabırsızlanan askerleri meşgul etmek için Kasım-Aralık 1098'de gerçekleştirilen Maarratü'n-Numan kuşatması sırasında tarafların işbirliği yapması ve şehrin zaptından sonra da kime teslim edileceği hususunda devam etmiştir. Raymond, Bohemund'u kendisine rakip olarak gördüğü ve ele geçirilen şehirlerde onun dilediği gibi hareket edip hüküm sürmeye başladığını gördüğünden, şehrin kendisine ait olduğunu söyleyip, burayı el-Bara piskoposunun hakimiyetine bırakmak isterken, Bohemund Antakya'da Raymond'a bırakılan bölgenin terk edilmemesi durumunda Maarratü'n-Numan'dan askerlerini çekmeyeceğini bildirmiştir. Nihayet askerlerin talebi üzerine Raymond, Kudüs'e yollanmak üzere askerlere hareket emri verince Bohemud, Antakya'ya dönmüştür. Ancak, Raymond'un, Bohemund'u Antakya'da bırakıp Kudüs'e gitme konusunda tereddüt etmesine kızan askerler, şehri ateşe vermek suretiyle Raymond'u yola koyulmaya mecbur etmişlerdir¹⁶.

Maarratü'n-Numan'ın zaptından sonra Raymond, Ocak 1099'da Arka kalesini de kuşatmış, fakat diğer Haçlı reisleri, bilhassa Bohemund'un yeğeni Tankred ile yaptığı kavga ve tartışmalar dolayısıyla işbirliği yapamadıklarından kuşatmayı kaldırmak zorunda kalmıştır¹⁷.

Antakya'yı Bohemund'a kaptıran Raymond, Kudüs'ün ele geçirilmesinden (15 temmuz 1099) sonra, şehrin kime bırakılacağı hususu yine tartışılır ve entrikalar çevrilirken, yüksek rütbeli ruhaniler ve ileri gelenlerden oluşan kurul tarafından Godefroi'un, Kutsal Mezarın Savunucusu unvanıyla şehrin idaresini eline aldığını görünce oldukça içerlemiştir. Bunun üzerine,

¹⁶ *Gesta Francorum*, s. 77 vd.; Raimundus, *a.g.e.*, s. 73 vd.; Willermus, *a.g.e.*, s. 162 vd.; Abû'l-Farac, *a.g.e.*, II, s. 340; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, 278; Türkçe terc., 231 vd.; İbnü'l-Kalânisi, *Zeyl Tarih Dımaşk*, neşr. H. F. Amedroz, Leyden 1908, s. 135 vd.; Ali Sevim, *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*, Ankara 1983, s. 190 vd.; Aynı yazar, "Suriye Selçukluları-Haçlı İlişkileri", *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu 23-25 Haziran 1997, İstanbul*, Ankara 1999, s. 93 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 199 vd.; Yewdale, *a.g.e.*, s. 76.

¹⁷ Willermus, *a.g.e.*, s. 193 vd.; Abû'l-Farac, *a.g.e.*, II, s. 340; Runciman, *a.g.e.*, I, 209; Sevim, "Haleb Selçuklu", *a.g.e.*, s. 36.

büyük bir haksızlığa ve ihanete uğradığını düşünen Raymond, Kudüs'ü terk etmiştir¹⁸.

Bununla birlikte Raymond, Godefroi'un yanında Ağustos 1099 Askalan kuşatmasına katılmıştır. Fakat Godefroi ile Raymond arasındaki düşmanlığın devam etmesi, Askalan'ı Haçlıların eline düşmekten kurtarmıştır. Şöyle ki, Kudüs'ün zaptı sırasında, sadece Raymond'a teslim olan müslümanların canlarını kurtarabildiğini duyan şehir halkı, kuşatma sırasında Haçlılara elçi gönderip, şehri Raymond'a teslim edeceklerini bildirmişlerdir. Ancak Godefroi, bu teklifi reddetmiş, şehrin kendisine teslimini içermeyen hiç bir anlaşmayı kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Godefroi'un bu tavrı üzerine Raymond, bütün adamlarıyla kuşatmadan çekilirken, Robert de la Normandie ve Robert de Flandre'e onu yalnız bırakmışlar ve Askalan Haçlıların eline düşmekten kurtulmuştur¹⁹. Aynı şekilde Raymond'a teslim olmayı kabul eden Arsuf şehri ile anlaşmayı reddeden Godefroi, Raymond'un kuzeye yönelerek kendine başka yerlerde hakimiyet sahası aramaya mecbur etmiştir²⁰.

Papa II. Urbanus'un, ölümünden kısa bir süre önce, Filistin'e Adhemar'ın yerini almak üzere legat (elçi) olarak tayin ettiği Pisa başpiskoposu Daimbert, Aralık 1099'da Kudüs patriği seçildikten sonra Papa'nın temsilcisi olarak Godefroi'u Kudüs'ün, I. Bohemund'u da Antakya'nın hakimi (Princeps) olarak tasdik etmiş, Tankred'e de Galilaea (Celile) Princepsi unvanını vermiştir²¹. Böylece Godefroi'un kardeşi I. Baudouin'in, daha Maraş'ta iken ana Haçlı ordusundan ayrılarak Urfa'ya gidip kurduğu Urfa Haçlı Kontluğu²²'nin yanısıra, Godefroi'un Kudüs Krallığı, I. Bohemund'un Antakya Haçlı Princepsliği ve Tankred'in Galilae Princepsliği tanınmıştır.

¹⁸ Willermus, *a.g.e.*, 207 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, 225 vd.

¹⁹ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 326 vd; İbnü'l-Esir, Askalan'ın para karşılığı kurtulduğunu kaydediyor. Bkz. *a.g.e.*, X, s. 286; Türkçe ter. X, s. 237; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 229 vd.

²⁰ Albertus, *a.g.e.*, I, s. 327; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 230.

²¹ Willermus, *a.g.e.*, s. 220 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 131, 134 vd.; Yewdale, *a.g.e.*, s. 89. Tankred'in, Galilaea (Celile)'yi ele geçirmesiyle ilgili olarak bkz. Willermus, *a.g.e.*, s. 219.

²² Urfa Haçlı Kontluğu'nun kurulmasıyla ilgili olarak bkz. Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 12 vd.

İslâm dünyasının dünyevî ihtiraslar ve şahsî menfaatler peşinde koşan liderleri bir araya gelip güçlerini birleştiremediklerinden, Antakya'dan sonra Kudüs'ü de ele geçiren Haçlı reisleri, Haziran 1100'de yaptıkları bir görüşmede, hakimiyet sahalarını genişletmek amacıyla Akka ve Hayfa'ya saldırma kararı almışlardır. Ancak bu karar alınırken Tankred, Akka'yı kendi Princepsliğine katma hesapları yaparken, Godefroi da, ele geçirildiği takdirde Hayfa'yı dostu olan Geldemar Carpenel'e vermeyi taahhüd etmiştir²³. Haçlı kuvvetleri Akka'yı kuşatmak üzere Kudüs'ten ayrıldıktan kısa bir süre sonra, 18 Temmuz 1100'de Godefroi ölmüştür. Godefroi'un ölüm haberi üzerine Akka kuşatması ertelenmiş, ancak Tankred'in teklifi üzerine Hayfa'ya yönelmişlerdir. Bu arada Hayfa'nın Geldemar Carpenel'e vaad edildiğini öğrenen Tankred, bu duruma oldukça sinirlenmiş ve askerlerini geri çekmiştir. Patrik Daimbert'in çabaları sonucu Tankred tekrar savaşa girmiş ve 25 Temmuz 1100'de Hayfa düşmüştür. Sayı bakımından askerleri çok olan Tankred, Geldemar Carpenel ve yanındakileri şehirden kovarak Hayfa'ya sahip olmuştur²⁴.

Godefroi'un ölümü üzerine, maiyyetinde bulunan ileri gelenler Urfa kontu olan kardeşi I. Baudouin'i, Kudüs'e gelip ağabeyinin mirasına el koymaya davet ederken, Tankred ile Daimbert, Godefroi'un ölüm haberini Hayfa'da almışlar ve aynı maksatla Antakya'da bulunan I. Bohemund'a haber göndermişlerdir. I. Baudouin'in Kudüs'e davet edildiğinden haberdar olan patrik Daimbert, I. Bohemund'a yazdığı mektupta, Godefroi'un ölümünden sonra Kudüs'ün kendisine intikal etmesi gerektiğini, I. Baudouin'e mektup yazarak patriğin izni olmadan Kudüs'e gitmesini yasaklamasını, eğer bunu reddederse silah zoruyla ona engel olmasını istemiştir. Fakat Tankred ve Daimbert'in gönderdikleri haberci I. Bohemund'a ulaşmakta geç kalmıştır²⁵. Bu arada Godefroi'un kardeşi ve Urfa kontu I. Baudouin, Kudüs'e gelerek ağabeyinin yerine kral olmuş, onun yerini de Urfa'da Baudouin du Bourg almıştır²⁶.

²³ Runciman, *a.g.e.*, I, 242.

²⁴ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 22 vd.; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 324; Türkçe ter., X, s. 267; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 245.

²⁵ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 26 vd.; Willermus, *a.g.e.*, s. 230 vd.; Runciman, *a.g.e.*, I, s. 244 vd.

²⁶ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 26 vd., 30 vd.; Willermus, *a.g.e.*, s. 228; Fulcherius Carnotensis, *Gesta Francorum Iherusalem peregrinantium*, İngilizce terc. Rita Ryan, *A History of the Expedition to Jerusalem 1095-1127*, Knoxville 1969, s. 136 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 75 vd.

Diğer taraftan çevirdiği entrikalar sonucunda Antakya'nın idaresini ele geçirmeyi başaran ve princeps unvanını alan I. Bohemund, Ağustos 1100'de Gümüştekin Ahmed Gazi tarafından esir edilince, genişleme ve etrafta nüfuz kurma açısından daha avantajlı olan Antakya'nın idaresini vekaleten üstlenen Galilaea princepsi Tankred'in, dayısının esir edilmesine pek memnun olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü I. Bohemund'un esaretten kurtarılması için yapılan görüşmelere katılmadığı gibi, onun kurtarılması için ödenen fidyede de hissesi bulunmamaktadır²⁷. I. Bohemund'un esir düşmesine, Kudüs kralı I. Baudouin de, tehlikeli bir rakip olarak gördüğü Tankred'in, Galilaea'dan Antakya'ya gitmesine vesile olduğu için memnun olmuştur. Nitekim, Tankred'in Antakya'ya gitmesiyle, güneyde cereyan eden hakimiyet mücadelesi de kuzey bölgelerine kaymıştır.

I. Baudouin'den sonra Urfa kontu Baudouin du Bourg, Tankred'in harisane tavırları dolayısıyla endişeye düşmüş ve I. Bohemund'un kurtarılması için yapılan müzakerelere katılmış, fidyenin bir kısmını da kendisi ödemiştir. Radulphus Cadomensis'e göre, Baudouin du Bourg'un, I. Bohemund'u esaretten kurtarmak için gayret etmesi, Tankred'e karşı duyduğu nefretten kaynaklanmaktadır²⁸. 1103 ilkbaharında fidyesi ödenen ve serbest kalan I. Bohemund, Antakya'ya dönmüş ve şehrin idaresini Tankred'den devralmıştır.

I. Baudouin'in, Kudüs kralı olmasından sonra, 1101 yılında patrik Daimbert'i sürgüne göndermesi, Tankred ile I. Baudouin arasında yeni bir gerginliğe yol açmıştır. Nisan-Mayıs 1102'de I. Baudouin, Remle yakınlarında Filistin'i Haçlılardan kurtarmak isteyen Fatımîler karşısında ağır bir yenilgiye uğrayıp Yafa'ya sığındığında²⁹, Urfa kontu Baudouin du Bourg ile Tankred'den yardım istemek zorunda kalmıştır. Albertus, Tankred'in vaktiyle kendisine Galilae princepsi unvanını veren ve daima yardımını gördüğü Daimbert'in yeniden Kudüs patrikliği makamına getirilmesi şartıyla

²⁷ Mateos, *a.g.e.*, s. 221; Fulcherius, *a.g.e.*, s. 175.

²⁸ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 142 vd. ; Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, Türkçe terc. Fikret Işıltan, II, Ankara 1987, 31-32; Radulfus, *a.g.e.*, CXIVII, s. 709'dan naklen Runciman, *a.g.e.*, II, 31, dpn. 13.

²⁹ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 345 vd.; Türkçe ter. X, s. 282.

I. Baudouin'in yardım teklifini kabul ettiğini ifade etmektedir³⁰. Tankred, böyle bir şart öne sürmemiş olsa bile, Haçlı reisleri arasındaki mücadelelerin Haçlı kaynağına yansımaları açısından önemli olduğunu düşünüyoruz.

Haçlılar I. Kılıçarslan ve Gümüştekin Ahmed Gazi tarafından 1101 yılında gelen Haçlı ordusunun Anadolu'da yok edilmesinden sonra³¹, ikinci büyük darbeyi Harran'da yemişlerdir. I. Bohemund'un esaretten kurtulmasından sonra, Urfa Haçlı kontluğu ile Antakya Princepsliği 1104 Mayıs'ında Harran bölgesini ele geçirmek için harekete geçmişler ve Harran'ı kuşatmışlardır. Bunun üzerine Hısn-ı Keyfa Artuklu emiri Sökmen ile Musul emiri Çökürmüş, kuvvetlerini birleştirmişler ve Haçlılara karşı harekete geçmişlerdir. Ancak, Türklerle yapılacak Harran savaşından önce, haçlı reisleri arasında savaşın sonucuna etki edecek şekilde bir tartışma yaşandığı anlaşılmaktadır. Willermus'un, aralarındaki anlaşmazlığın, Harran kuşatması sırasında şehir ele geçirildiğinde surlara önce kimin sancağının çekileceği, yani şehrin kime ait olacağı konusunda kaynaklandığı³² şeklinde verdiği bilginin doğruluğu, savaşın cereyanı sırasında ve daha sonraki gelişmelerden de anlaşılmaktadır. Nitekim, Albertus'un, haçlıların kendi aralarındaki düşmanlığı savaştan önce dostluğa dönüştürdüklerini³³ kaydetmesine rağmen, I. Bohemund ile Tankred'in, Türklerle yapılan savaşa girmedikleri görülür. Çökürmüş ile Sökmen'in kuvvetleri karşısında bozguna uğrayan II. Baudouin ile birlikte Tell-Bâşir senyörü Joscelin de

³⁰ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 122 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 29; Demirkent, Tankred'in bulunduğu konumu krala borçlu olduğunu ifade ederek, böyle bir şartı ileri sürmesinin ihtimal dahilinde olmadığını ifade etmektedir. *Krş. a.g.e.*, I, s. 83;

³¹ Işın Demirkent, "1101 Yılı Haçlı Seferleri", *Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı*, İstanbul 1995, ss.17-56.

³² Willermus, *a.g.e.*, s. 252 vd.; Anonim Süryani müellifi, haçlı reisleri arasındaki tartışmanın, Türklere aid şehir ve kalelerin paylaşımı ile şehir halkının şehri teslim etme teklifinin, savaşın kazanılmasından sonra şehre tek başına hakim olmak isteyen II. Baudouin tarafından reddedilmesinden kaynaklandığını nakletmektedir. *Anonim Süryani Vekayinamesi*, İngilizce terc. A. S. Tritton, "The first and second crusades from an Anonymous syriac chronicle", *Journal of Royal Asiatic Society*, 1933 January, s. 78 vd.

³³ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 149.

Courtenay'ın esir edilmesinden sonra³⁴ Antakya'ya dönen I. Bohemund, Urfa kontluğuna tabi olup, Joscelin'in hüküm sürdüğü Fırat'ın batısında kalan bölgeyi Antakya Princepsliğine katarken, Tankred'i de Urfa'da bırakmış ve böylece Urfa kontluğunu da kendine bağlamıştır³⁵.

Haçlıların daha doğuya doğru ilerlemek ümitlerine kesin bir darbe vurulan³⁶ ve Haleb bölgesindeki Haçlı askerî harekâtını önemli ölçüde sekteye uğratan³⁷ Harran zaferinden sonra az bir kuvvetle Urfa'yı teslim alabileceğini düşünen Çökürmüş, bunun mevcut şartlarda mümkün olmadığını anladığından geri çekilmiştir. Albertus, Urfa önünde yapılan savaş sırasında yüksek tabakaya mensup bir müslüman hanımın haçlılara esir düştüğünü ve Çökürmüş'ün Urfa'ya haber gönderip, II. Baudouin ile takas edilmesini veya 15.000 Bizans altını karşılığında serbest bırakılmasını teklif ettiğini nakletmektedir. Kudüs kralı I. Baudouin, I. Bohemund ve Tankred'e bu tekliften yararlanılmasını istemiş, fakat I. Bohemund ve Tankred, şövalyelerin ve diğer savaşçıların maaş ve ücretlerini ödemek için paraya ihtiyaç duyduklarını belirterek herhangi bir teşebbüste bulunmamışlardır³⁸. Albertus'a göre, Bohemund ve Tankred, Urfa'nın yılda 40.000 altını bulan gelirine göz koyduklarından Baudouin'i kurtarmaya yanaşmamışlardır³⁹.

Böylece Urfa'yı da Princepsliğine bağlayan I. Bohemund, Eylül 1104'de yardımcı kuvvetler olarak tekrar geri gelmek düşüncesiyle Avrupa'ya giderken, kendisi gelene kadar bütün ülkenin idaresini Tankred'e bırakmıştır.

³⁴ Haçlıların, Türkler karşısında bozguna uğradığını öğrenen Haleb Selçuklu Meliki Rıdvan, daha önce Haçlıların işgal ettiği el-Cezr, el-Fua, Sermin, Maarratü Masrin gibi şehir ve kaleleri kendine tabi kılmayı başarmıştır. Fakat Tankred, kısa bir süre sonra buraları tekrar geri almıştır. Krş. Sevim, "Haleb Selçuklu", *a.g.e.*, s. 41, 43.

³⁵ *Anonim Süryani*, s. 80; Willermus, *a.g.e.*, s. 252 vd.; Albertus, *a.g.e.*, II, s. 150 vd.; İbnül Esir, *a.g.e.*, X, s. 373 vd.; Türkçe terc. X, s. 303 vd.; İbnü'l-Kalanisi, *a.g.e.*, s. 143; Harran Savaşı ile ilgili geniş bilgi için bkz. Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 87 vd; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 34-37; Grousset, *a.g.e.*, I, s. 403 vd.

³⁶ Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 88.

³⁷ Sevim, "Suriye Selçukluları", *a.g.e.*, s. 96.

³⁸ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 156 vd.; Krş. Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 102 vd.

³⁹ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 157.

Tankred, yeniden Antakya'da hüküm sürmeye başlarken, Urfa'nın idaresini de vekaleten yürütmek üzere eniştesi Richard de Salerne'e bırakmıştır⁴⁰.

1108 yılında esaretten kurtulan⁴¹ Baudouin de Bourg, Antakya'ya gelip Urfa'nın yeniden kendisine teslimini istediğinde Tankred'in red cevabıyla karşılaşmış ve kendinden önce esaretten kurtularak yeniden Tell-Bâşir'de hüküm sürmeye başlayan Joscelin'in yanına gelmiştir. Bundan sonra, Tell-Bâşir'e gelen Baudouin du Bourg ve Joscelin ile Tankred'in arasında karşılıklı saldırılar ve yağmalar devam etmiş nihayet Antakya patriği Bernhard de Valence'nin "I. Bohemun'un Avrupa'ya dönerken, esaretten kurtulduğu takdirde Urfa'nın Baudouin de Bourg'a verilmesi" hususundaki vasiyetine şahitlik etmesi üzerine Urfa'yı Baudouin de Bourg'a terk etmek zorunda kalmıştır. Ancak her iki haçlı reisi de, Halep meliki Rıdvan ile Çavlı arasındaki ihtilafa ayrı saflarda katılarak mücadeleye devam etmişlerdir⁴².

Raymond'un oğlu Bertrand de Toulouse'un Doğu'ya gelmesi, haçlı reisleri arasında yeni bir mücadelenin başlamasına sebep olmuştur. Urfa'yı Baudouin de Bourg'a terk etmek zorunda kalan Tankred, Bertrand de Toulouse'un Antakya'ya gelip vaktiyle babasına bırakılmış olan Antakya'nın bazı kısımlarının kendisine iadesi talebiyle karşılaşmıştır. Bertrand'ın bu isteğine oldukça sinirlenen Tankred, memleketini hemen terketmesini emretmiş, tebasına da ona ve maiyyetindekilere erzak satmalarını yasaklamıştır⁴³.

Tankred tarafından kovulan Bertrand, Antakya'yı terkederek deniz yoluyla, vaktiyle babası Raymond'un ele geçirdiği ve o sırada Guillaume-Joudarn'ın elinde bulunan Tortosa'ya gelmiştir. Bertrand, Guillaume-

⁴⁰ Mateos, *a.g.e.*, s. 227; *Anonim Süryani*, s. 80; Süryani Mihail, *a.g.e.*, s. 48; Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 105.

⁴¹ II. Baudouin ve Joscelin'in esaretten kurtulmalarıyla ilgili olarak bkz. Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 112 vd.; Grousset, *a.g.e.*, I, s. 433 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 91 vd.

⁴² İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 461 vd.; Türkçe terc., X, s. 369; *Anonim Süryani*, s. 82; Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 122, 124 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 92-94; Grousset, *a.g.e.*, I, s. 439 vd.; Özeydin, *a.g.e.*, s. 99 vd.; Haçlı ve Ermeni kaynaklarının verdiği bilgiler için bkz. Albertus, *a.g.e.*, II, s. 195 vd.; Willermus, *a.g.e.*, s. 263 vd.; Fulcherius, *a.g.e.*, s. 180; Mateos, *a.g.e.*, s. 234 vd., 237 vd.

⁴³ Albertus, *a.g.e.*, II, 214 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 53 vd.

Jooudarn'dan da, babasının Hıms arazisinde bırakmış olduğu yerlerin kendine bırakılmasını talep ettiğinde red cevabı almıştır. Bunun üzerine Bertrand, Kudüs kralı I. Baudouin'den yardım isterken, Guillaume-Jourdain de Tankred'e başvurmuştur⁴⁴. Haçlı reisleri, aralarındaki düşmanlığa Kudüs kralının teşebbüsüyle bir süre için de olsa son vermişlerdir. Nitekim güçlerini birleştiren haçlı reisleri, Kudüs kralının önderliğinde Temmuz 1109'da Trablus, Banyas ve Cebeyl'i, Mayıs 1110'da Beyrut'u ele geçirmeyi başarmışlardır⁴⁵.

Ancak, Urfa kontu Baudouin du Bourg ile Tankred arasındaki düşmanlık, Musul atabeyi Mevdud'un Urfa kuşatması sırasında kendini göstermiştir. Büyük Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar'ın emriyle Haçlılara karşı taarruza geçen Mevdud, Mayıs 1110'da Urfa'yı kuşattığında, haberi Beyrut kuşatması sırasında alan, başta Kudüs kralı olmak üzere diğer haçlı reisleri Urfa'nın yardımına gelmiştir. Burada Kudüs kralı I. Baudouin'in huzurunda haçlı ileri gelenlerinin yaptıkları toplantıda Baudouin de Bourg'un, Türkleri kendilerine karşı tahrik ve teşvik etmekle suçladığı Tankred, (daha önce yaşanan olaylara atıfta bulunarak) Urfa'nın kendisine tâbi olduğunu ve Baudouin du Bourg'un bu konuda kusur işleyerek gerekli saygıyı göstermediğini ve vermesi gereken yıllık haracı ödemediğini beyan etmiştir. Tankred, diğer haçlı reislerinin kendisine karşı cephe aldığını gördüğünden, Urfa'ya yardıma gelen diğer birliklerle istemeyerek de olsa birleşmeyi kabul etmiştir. Ancak Tankred ile Baudouin de Bourg'un bu şekilde birbirlerini suçlaması, haçlı ordusunda ihtilafa ve güvensizliğe sebep olmuş ve Fırat kıyısında Türkler'den ağır bir darbe yemişlerdir⁴⁶. Mevdud'un Urfa bölgesine yaptığı bu saldırı, Urfa Kontluğu tarihinde bir dönüm noktası olmuş, Büyük Selçuklu İmparatorluğu ile Suriye arasına bir

⁴⁴ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 216 vd.; Willermus, *a.g.e.*, s. 264 vd.

⁴⁵ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 475 vd.; Türkçe terc. X, s. 380 vd.; Albertus, *a.g.e.*, s. 217 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 55 vd., Sevim, "Haleb Selçuklu" *a.g.e.*, s. 54 vd.

⁴⁶ Albertus, *a.g.e.*, II, s. 224 vd.; İbnü'l-Kalanisi, *a.g.e.*, s. 169 vd.; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 485 vd.; Türkçe terc. X, s. 387 vd.; Mateos, *a.g.e.*, s. 237 vd.; Anonim Süryani, *a.g.e.*, s. 82 vd.; Süryani Mihail, *a.g.e.*, s. 57; Mevdud'un I. Urfa kuşatmasıyla ilgili geniş bilgi için bkz. Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 129 vd.; Özaydın, *a.g.e.*, s. 102 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 95 vd.

kama gibi sokulmak isteyen Urfa Kontluğunu savunma durumuna geçmeye mecbur etmiş ve temellerini sarsmaya başlamıştır⁴⁷.

Antakya Princepsliği ile Urfa kontluğu arasında 1104 Harran savaşından beri, Tankred'in Urfa üzerinde hak iddia etmesinden dolayı sürüp giden düşmanlık, Tankred'in 12 Aralık 1112 tarihinde ölümüyle bir süre için de olsa, sona ermiştir. Tankred'in yeğeni olan yeni Antakya princeps Roger de Salerne, Baudouin de Bourg'un kızkardeşiyle evlenmiş, taraflar arasında kurulan dostluk 1119'da Roger de Salerne'nin ölümüne kadar devam etmiştir⁴⁸. Fakat bu defa da Tankred'in ölümünden sonra, şimdiye kadar (1112 yılı) birlikte hareket eden Urfa kontu Baudouin du Bourg ile Tell-Bâşir hakimi Joscelin'in aralarının açıldığı görülmektedir. Yapılan savaşlar ve vuku bulan göçler neticesinde Urfa arazisinin fakirleşmesine karşılık, Tell-Bâşir'in zenginliğini muhafaza etmesi, Baudouin du Bourg'u, Joscelin'in hakim olduğu bölgeyi ele geçirme düşüncesine itmiştir. Joscelin'i Urfa'ya davet eden Baudouin du Bourg, yeterli miktarda gıda maddesi göndermediği bahanesiyle tutuklatmış, bir müddet sonra da Tell-Bâşir'in hakimiyetinden feragat etmek şartıyla Kudüs'e gitmesine izin vermiştir⁴⁹.

Kudüs kralı I. Baudouin'in 2 Nisan 1118 tarihinde ölümünden sonra Kudüs kralı olan Urfa kontu Baudouin de Bourg⁵⁰, Urfa'nın idaresini daha önce Tell-Bâşir'i terketmek zorunda kalan Joscelin'e bırakmıştır. Baudouin de Bourg Kudüs kralı olduğunda yüksek hakimiyetini, haçlı kont ve princepslerinin tanıdığı görülmektedir. 1122 yılında bilinmeyen bir sebeple Kudüs kralına itaatten vaz geçen Trablus kontu Pons da, vasalleriyle birlikte hareket eden Kral karşısında direnememiştir⁵¹.

Antakya Haçlı Princepsliği'nin kurucusu I. Bohemund'un oğlu II. Bohemund'un Antakya'ya gelmesinden⁵² sonra Antakya Princepsliği ile

⁴⁷ Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 129.

⁴⁸ Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 153. Roger, 1119'da İlgaziyle yapılan ve Haçlıların "Kanlı Meydan" adını verdikleri savaşta öldürülmüştür. Bkz. Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 14.

⁴⁹ Willermus, *a.g.e.*, s. 278 vd. ; *Anonim Süryani*, s. 85; Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 154 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 102.

⁵⁰ Willermus, *a.g.e.*, s. 290 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, I, s. 164 vd.

⁵¹ Willermus, *a.g.e.*, s. 303 vd.

⁵² Willermus, *a.g.e.*, s. 336 vd.

Urfa Kontluğu'nun yeni bir mücadele içine girdiği görülür. II. Bohemund gelmeden önce Antakya'nın idaresini elinde bulunduran ve 1119'da ölen Roger de Salerne'nin kız kardeşiyle evlenen Joscelin, Azaz'ı çeyiz olarak almış , ayrıca Antakya Princepsliği'ne ait bazı toprakları kendine tâbi kılmıştı. II. Bohemund, Roger de Salerne'in Antakya'yı kendi adına, naib olarak idare ettiğini ileri sürerek, Azaz'ın çeyiz olarak verilmesini kabul etmediğini ilan edince Joscelin, Antakya Princepsliğine ait arazileri yağmalamaya başlamıştır. Nihayet 1128 yılında Kudüs kralının müdahalesiyle taraflar barışa zorlanmış, Joscelin Azaz şehrini iadeye mecbur olmuştur⁵³.

İmadeddin Zengi'nin, Haçlılara karşı mücadele edecek güçlü bir lider olarak ortaya çıktığı sıralarda, II. Bohemund'un Türkler tarafından öldürülmesinden sonra (1130), Urfa kontu I. Joscelin de ölmüş (1131) ve yerine oğlu II. Joscelin geçmiştir. II. Bohemund'un ölümünden sonra, hanımı Alice'in kızı Constance'ın naibi sıfatıyla Antakya'da hüküm sürmesine, şehrin ileri gelenlerinden bir kısmı karşı çıkmış, Kudüs kralı II. Baudouin de, kızı Alice'in kendi onayını almadan giriştiği bu hareketi önlemek için Antakya'ya gelmiş, Alice'i şehirden uzaklaştırmış ve torunu Constance'ın naibi sıfatıyla Urfa kontu Joscelin'e vermiştir. Ancak Kudüs kralının ölümü üzerine Alice, yeniden harekete geçmiş, Kudüs Krallığının tabiyetinden kurtulmak isteyen Urfa ve Trablus kontlarını da yanına çekmeyi başarmıştır. Fakat yeni Kudüs kralı Foulque⁵⁴, baldızı Alice ve müttefiklerini Rugia (Chastel Rouge) yakınlarında mağlup etmiş, Folve Antakya naibliğini muhafaza etmekle beraber idareyi Markab hakimi Renaud Masoier'e bırakmıştır⁵⁵.

Antakya meselesini halledip Kudüs'e dönen kral Foulque, 1132 yılının sonlarında, itaatsizliği yüzünden Yafa hakimi Hugue de Puiset ile savaşmak zorunda kalmıştır. İbnü'l-Esir, 1132-33 Yılı olaylarını anlatırken, "bu sene

⁵³ Willermus, *a.g.e.*, s. 336 vd.; Süryani Mikhail, *a.g.e.*, s. 72; Runciman, *a.g.e.*, s. II, s. 148 vd.

⁵⁴ Kudüs Kralı'nın damadı. Krş. Coşkun Alptekin, *Dımaşk Atabegliği (Tog-Teginliler)*, İstanbul 1985, s. 101.

⁵⁵ Willermus, *a.g.e.*, s. 349 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 102 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 154 vd.

Suriye'deki Haçlılar arasında ihtilaf çıktı. Birbirleriyle savaşa girdiler⁵⁶ derken bu hadiseyi kastediyor olmalıdır. Nitekim bu fırsatı iyi değerlendiren Şemsü'l-Mülük İsmail, Aralık 1132'de Banyas'ı Haçlılardan geri almıştır⁵⁷. İmadeddin Zengi de, Dımaşk kuşatmasından döndükten sonra, Antakya'nın içine düştüğü durumdan faydalanmış, 1135 yılında Antakya'nın doğusunda ve güneyinde bulunan önemli kaleleri ele geçirmeyi başarmıştır⁵⁸.

Antakya ileri gelenlerinin, Costance ile evlendirerek 1136 yılında Antakya Princepsliğine getirdikleri Akitanya dükü IX. Guillaume'un oğlu Raymond de Poitiers⁵⁹, Kilikya Ermenilerine karşı savaşa giriştiğinde, Urfa kontu II. Joscelin, Ermeni prensi I. Leon'un yanında yer almıştır. Raymod ile II. Joscelin arasındaki düşmanlık, Bizans İmparatoru Ioannes'in, 1138 yılında Suriye'ye gerçekleştirdiği sefer sırasında da kendini göstermiştir. Willermus, Urfa kontu II. Joscelin'in gizlice düşmanlık beslediği Raymond'un, İmparator sayesinde daha büyük bir nüfuz bölgesine sahip olmasını istemediğinden, İmparator ile Princeps'in aralarını açmaya çalıştığını savunmaktadır⁶⁰.

Kudüs kralı Foulque'un, 1143'te ölümünden sonra Kudüs Krallığının, Antakya ve Urfa üzerindeki otoritesi zayıflarken⁶¹, Raymond ile II. Joscelin arasındaki birbirlerine güvensizlik devam etmektedir. Raymond, Biza'ya kadar olan Haleb'e bağlı bazı yerleri ele geçirirken, II. Joscelin'in de Haleb emiri Savar ile bir anlaşma yapması, tarafların ilişkilerinin tamamen kesilmesine sebep olmuştur⁶². Nitekim İmadeddin Zengi, 1144 yılında Urfa'yı

⁵⁶ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XI, s. 8, Türkçe terc., s. 20.

⁵⁷ İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, X, s. 684 vd., Türkçe terc., s. 539;

Alptekin, *a.g.e.*, s. 101.

⁵⁸ Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 108

⁵⁹ Raymond'un Antakya'ya davet edilmesi ve Constance ile evlendirilmesi hususunda bkz. Willermus, *a.g.e.*, s. 352 vd., 364 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 108 vd.

⁶⁰ Willermus, *a.g.e.*, s. 375 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 124 vd.

⁶¹ Runciman, *a.g.e.*, II, s. 192 vd.

⁶² Kalanisi, *a.g.e.*, s. 266; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 193.

kuşattığında Raymond, II. Joscelin'e yardım hususunda hiç bir teşebbüste bulunmamıştır⁶³.

Sonuç olarak, Katolik kilisesi, Ortaçağ Avrupası'nın içinde bulunduğu siyasi, iktisadi ve sosyal sorunların çözümünü, dinî duygularını kullanarak yüz binlerce insanı Doğu'ya sevk etmekte ararken, memleketlerinin kendileri açısından gelecek vaad etmediğini gören asiller, bu hareketi kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmışlardır. Nitekim Türkler karşısında kaybettiği toprakları yeniden kazanabilmek için Avrupa'dan yardımcı kuvvetler ümit eden Bizans İmparatoru, İstanbul'a geldiklerinde Haçlı Seferini yönlendiren kont ve düklerin beklentilerinin birbirinden çok farklı olduğunu görmüştür. Haçlı reislerinin tutumu, Bizans İmparatoru'nun kendilerine karşı temkinli davranmasına sebep olurken, Haçlılar Türkler karşısında aldıkları yenilgilerin sorumlusu olarak Bizans'ı görmüşler, bu durum Bizans ile Batı dünyası arasında bir güvensizliğe yol açmış ve tarafların birbirinden uzaklaşmasına, hatta düşman olmasına vesile olmuştur.

Diğer taraftan görünüşte Kutsal Toprakları müslümanların elinden geri almak ve Doğu'da yaşayan dindaşlarını Türk hakimiyetinden kurtarmak amacıyla yola çıktıklarını ilân eden Norman ve Fransız menşeli Haçlı reisleri, sözünü ettikleri hedefe ulaşabilmek için aynı duygu ve düşünceleri taşımaları gerekirken, henüz Anadolu topraklarında iken çıkar çatışmasına girişmişler, kendilerine hakimiyet sahası temin edebilmek için birbirleriyle savaştan çekinmemişlerdir. I. Haçlı Seferinin ilerleyen safhalarında Haçlı reislerinin bu rekabeti devam ettirmesi, Türk-İslâm dünyasının içinde bulunduğu karışık durumdan daha fazla yararlanamamalarının sebeplerinden birini oluşturur. Yani, Haçlı Seferinin doğurabileceği sonuçların henüz anlaşılmadığı ve Türk emirlerin birbirleriyle mücadele halinde olduğu, dolayısıyla güçlerini birleştirip, Haçlılara karşı topyekün bir savaşa girişilemediği bir dönemde, Kudüs'e kadar ulaşabilen Haçlılar, arkadan taze kuvvetlerin gelememesi yanında, Fransız-Norman ayrılığını ön plana çıkara-

⁶³ Willermus, *a.g.e.*, s. 405 vd.; Mateos, *a.g.e.*, s. 296 vd.; Süryani Mihail, *a.g.e.*, s. 127 vd.; Abû'l-Farac, *a.g.e.*, II, s. 378 vd.; Kalanisi, *a.g.e.*, s. 279 vd. ; İbnü'l-Esir, *a.g.e.*, XI, 98 vd.; Türkçe ter. s. 94 vd.; Demirkent, *a.g.e.*, II, s. 139 vd.; Runciman, *a.g.e.*, II, s. 194, 196.

rıp, mevcut kuvvetlerini de zaman zaman şahsi menfaatleri için kullanmışlar, güçlerini birleştirememişlerdir. Bunun sonucunda elde ettikleri Doğu Akdeniz sahil şeridi ile yetinmek zorunda kalmışlar ve Türk-İslâm dünyası için daha kötü sonuçlar doğurabilecek olan Suriye'nin iç kısımlarına ilerleme fırsatını bulamamışlardır.

"Struggles Within the Aristocracy During the First Crusade"

Abstract

Europeans initiated the First Crusade to take back Holy Lands from the Turks and to save their Christian brothers. This campaign began in a period when internal struggles were going on within Turko-Islamic world. However, a similar situation was happening within Christian world itself. Hundred thousands of Christian army was unable to find a single leader to follow. Dukes and counts were after their own interests. This article examines the struggle between dukes and counts and its results from the First Crusade of 1096 to the conquest of Edessa in 1144.

Keywords

Baudouin, Bohemund, Tankred, the Crusades, County of Edessa, Principality of Antioch